

مهدویت

مهدویت به معنای [اعتقاد به امام مهدی](#) (علیه‌السلام) می‌باشد.

فهرست مندرجات

- [۱ - مهدویت](#)
- [۲ - معنای لغوی مهدویت](#)
- [۳ - کاربرد اصطلاح مهدویت](#)
- [۴ - اعتقاد همه ادیان به منجی](#)
- [۵ - منجی در مذهب تشیع](#)
- [۶ - القلب امام زمان](#)
- [۷ - مشهورترین لقب امام](#)
- [۸ - زنده بودن امام](#)
- [۹ - وجود منجی در معارف آیین‌های بشری](#)
- [۱۰ - وجود منجی در آیات](#)
- [۱۱ - حضرت مهدی در روایات اسلامی](#)
- [۱۲ - منصب امامت در دوران غیبت](#)
- [۱۳ - اختلاف مسلمانان در مورد حضرت مهدی](#)
- [۱۴ - مدعیان مهدویت](#)
- [۱۵ - مهدویت در قرآن](#)
 - [۱۵.۱ - اول](#)
 - [۱۵.۲ - دوم](#)
 - [۱۵.۳ - سوم](#)
 - [۱۵.۴ - چهارم](#)
 - [۱۵.۵ - پنجم](#)
 - [۱۵.۶ - آیه مهدویت در منابع تفسیری شیعه](#)
 - [۱۵.۷ - معرفی کتب‌های ویژه آیه حضرت مهدی](#)
 - [۱۵.۸ - امام مهدی و شب قدر](#)
- [۱۶ - پانویس](#)
- [۱۷ - منبع](#)

مهدویت

مهدویت، عنوان عمومی شامل [مهدی \(علیه‌السلام\)](#) و موضوعات مرتبط با آن حضرت است.

معنای لغوی مهدویت

مهدویت از لحاظ لغوی، مصدر جعلی یا ساختگی است که پس از افزودن تالی تأنیث به اسمی که یای نسبت به آن [اضافه](#) شده است، ساخته می‌شود. [اسم اصلی](#) که می‌تواند [اسم فاعل](#)، [اسم مفعول](#) یا هر اسم دیگری باشد، در معنای مصدر ساختگی، اثرگذار است و معنای مصدری آن را به سوی خود معطوف می‌کند؛ بنابراین مهدویت از لحاظ لغوی، به معنای مهدی بودن است و چون مهدی اسم مفعول است و معنای هدایت‌شده را می‌دهد، مهدویت به معنای رهیافته بودن خواهد بود.

کاربرد اصطلاح مهدویت

امروزه [اصطلاح](#) مهدویت - با توجه به کاربردهای آن در سخنرانی‌ها، مقاله‌ها، کتب‌ها، نشریه‌ها و مانند آن - برای [اشاره](#) به آموزه‌ها و بحث‌هایی در نظر گرفته می‌شود که

اعتقاد همه ادیان به منجی

همه ادیان بر آن اند که سرانجام، مردی **ظهور** می‌کند که با **رسالتی** الهی، **انسان** را از تاریکی **ظلم** و **گمراهی** و **گناهکاری** می‌رهاند و برای **زمین** و **زمینین**، **خوشبختی** و **خیر** و **برکت** می‌آورد.

منجی در مذهب تشیع

این **منجی**، در **مذهب تشیع**، همام و از **نسل پیامبر** (صلي الله عليه وآله) و **امام دوازدهم** است.

القلب امام زمان

قائم، **صالح**، **منتظر**، **صاحب‌الامر**، **صاحب‌الزمان** و **بقیة‌الله**.

مشهورترین لقب امام

«مهدی» از **مشهورترین لقب‌های امام زمان** است.

زنده بودن امام

حضرت مهدی (علیه‌السلام) هم اکنون **زنده** و **غایب** است و هرگاه **شرایط ظهور** فراهم شود و **خداوند این** دهد، ظاهر می‌گردد.

وجود منجی در معارف آیین‌های بشری

همه ادیان الهی و حتی **آیین‌های بشری**، مانند دین‌های **هندویی** و **بودایی**، از وجود منجی به **صراحت** یا **کنایت** یاد کرده‌اند.
[۱] نصر، سید حسین، معارف اسلامی در جهان معاصر، ص ۲۴۵.
[۲] خسروشاهی، هادی، مصلح جهانی از دیدگاه شیعه و اهل سنت، ص ۵۳.
[۳] صافی، لطف الله (گلپایگانی)، امامت و مهدویت، ج ۲، ص ۱۲۹.
وجود او در **معارف** و **تعالیم** ادیان، **نویدی** است از اینکه سرانجام، جهان روی به **خوشبختی** و **بهر روزی** و **آسایش** می‌نهد.

وجود منجی در آیات

قرآن نیز از این **حقیقت** یاد کرده و به وجود منجی اشاره کرده است. در نظر قرآن، **دین حق پیامبر** (صلي الله عليه وآله) روزی فراگیر می‌شود
[۴] توبه/سور ۹، آیه ۳۳.
[۵] فتح/سور ۴۸، آیه ۲۸.
و سرانجام، **نور خدا** به **درخشش** نهایی خویش می‌رسد
[۶] توبه/سور ۹، آیه ۳۲.
و **باطل** از میان می‌رود
[۷] اسراء/سور ۱۷، آیه ۸۱.
و **بندگان صالح** خدا، **وارث زمین** خواهند شد
[۸] انبیاء/سور ۲۱، آیه ۱۰۵.
و این **وعد** الهی، **تخلف‌ناپذیر** است
[۹] نور/سور ۲۴، آیه ۵.

خوشبختی و **امیدواری شیعیان** به **آینده** ناشی از **ایمان** به **ظهور مهدی** (علیه‌السلام) است که بنا بر **روایتی** از **پیامبر اسلام** (صلي الله عليه وآله)، حتی اگر یک روز از **دنیا** بماند، خدا آنقدر طولانی‌اش می‌کند تا مهدی (علیه‌السلام) ظهور یابد
[۱۰] صافی، لطف الله (گلپایگانی)، امامت و مهدویت، ج ۲، ص ۱۲۹.

حضرت مهدی در روایت اسلامی

روایت اسلامی از شیعه و سنی درباره حضرت مهدی (علیه السلام) آن چنان روشن و پر شمارند که جای شک و تردیدی برای مسلمانان باقی نمانده است.

[۱۱] حکیمی، مجد رضا، خورشید مغرب، ص ۵۹.

[۱۲] ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۲، ص ۵۳۵.

منصب امامت در دوران غیبت

بنابر **باورهای شیعه**، امام مهدی (علیه السلام) در **روزگار غیبت** نیز **منصب امامت** (امامت) را بر عهده دارد و همچون **خورشید**، که در پس ابر است، **جهان** را از نور و گرمای خویش بهر مند می‌سازد و **کائنات** را با **هدایت باطنی**، راه می‌نماید.

[۱۳] صافی، لطف الله (گلیپاگانی)، منتخب الاثر، ص ۱۰۱.

[۱۴] صافی، لطف الله (گلیپاگانی)، منتخب الاثر، ص ۲۷۱-۲۷۲.

اختلاف مسلمانان در مورد حضرت مهدی

مسلمانان در وجود مهدی (علیه السلام) - منجی آسمانی - اختلافی ندارند. **اختلاف** آنان در این است که چه کسی، **مهدی موعود** (علیه السلام) است. **اهل سنت** بر آن‌اند که او از نسل پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و هنوز به دنیا نیامده است.

[۱۵] تیجانی، سید محمد، همراه با راستگوین، ص ۴۱۴.

مدعیان مهدویت

در این میان برخی کسان نیز **ادعای مهدویت** کرده‌اند؛ اما با گذشت زمان یا به علل دیگر، **دروغ** بودن **ادعای** آنان روشن شده است. ادعاهای آن زمان **محمد بن حنفیه** آغاز شد که **پیروانش** پنداشتند او، مهدی، **موعود** پیامبر (صلی الله علیه و آله) است. برخی نیز **مختار بن ابوعبیده ثقفی** را مهدی شمردند؛ زیرا او با **شعار** «یا لثارات الحسین» به **جنگ فاتلان حسین بن علی** (علیه السلام) برخاست و از آنان، **انتقام** کشید. در روایت آمده است که این شعار، از **شعارهای حضرت مهدی** (علیه السلام) است. **پیروان زید بن علی بن الحسین** (علیه السلام) (**زیدیه**) نیز او را مهدی پنداشتند.

یکی دیگر از **مدعیان دروغین** باب مهدویت، **علی محمد باب شیرازی** در **ایران** است که گروهی را نیز **گمراه** ساخت و **فرقه بهائی** را بنیان نهاد.

[۱۶] مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۱۸، ص ۱۷۱.

مهدویت در قرآن

برخی **آیات قرآنی** درباره **آینده جهان** و اینکه سرانجام، صالحان **حکومت زمین** را در دست می‌گیرند، به **اشاره** و **تصریح سخن** گفته‌اند. **مفسران** بر آن‌اند که این آیات نظر به **امام مهدی** (علیه السلام) دارند. پارهای آیت دیگر نیز از **ولایت باطنی** امام مهدی (علیه السلام) سخن گفته‌اند. برخی از آیاتی که درباره **حضرت مهدی** (علیه السلام) آمده‌اند، عبارت‌اند از:

← اول

«ما در **زیور** پس از ذکر (تورات) نوشته‌ایم که سرانجام زمین را بندگان شایسته ما به **میراث** می‌برند.»

[۱۷] انبیاء/سوره ۲۱، آیه ۱۰۵.

از امام **باقر** (علیه السلام) نقل است که این بندگان شایسته، **اصحاب مهدی** (علیه السلام) در آخر الزمان‌اند.

[۱۸] طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۷، ص ۱۲۰.

← دوم

«ما می‌خواهیم بر **مستضعفان منت** نهیم و آنان را **پیشوایان** و وارثان زمین کنیم.»

[۱۹] قصص/سوره ۲۸، آیه ۵.

امامان (علیهم السلام)، مراد این آیه را برپایی **حکومت جهانی حضرت مهدی** (علیه السلام) دانسته‌اند

[۲۰] عروسی حویزی، عبد علی بن جمعه، نور الثقلین، ج ۴، ص ۱۱۰.

← سوم

«**خداوند** به کسانی از شما که **ایمان** آورده و کارهای شایسته کرده‌اند، وعده داد که آنان را **خلیفه** روی زمین می‌سازد؛ همان سان که پیشینین را **خلافت** روی زمین بخشید و آیینی را که برای آنان پسندیده است، پابرجا می‌کند و **توس** آنان را به **امنیت** **میدل** می‌سازد.»
[۲۱] نور/سور ۲۴، آیه ۵۶.

امامان معصوم (علیهم‌السلام) فرموده‌اند که این آیه نیز به حضرت مهدی (علیه‌السلام) اشارت دارد. نقل کرده‌اند که **حضرت زین العابدین**، این آیه را خواند و فرمود: «به **خدا سوگند**، اینان **شیعه** مايند. **خداوند** وعده خویش را برای آنان به دست مردی از ما تحقق می‌بخشد و او، مهدی این امت است.» این مضمون، **از امام باقر** و **امام جعفر صادق** (علیه‌السلام) نیز نقل شده است.
[۲۲] طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۷- ۸ ص ۱۵۲.]

← چهارم

«ای کسانی که **ایمان** آورده‌اید! هر کس از شما از **آیین** خویش بازگردد، **خداوند** در آینده گروهی را می‌آورد که آنان را دوست دارد و آنان نیز او را دوست دارند؛ در برابر مؤمنان فروتن‌اند و در برابر کافران سرسخت و نیرومند. آنان به راه **جهاد** می‌کنند و از **سرنش** سرنش‌کنندگان **بیم** نمی‌برند.»
[۲۳] مانده/سور ۵، آیه ۵۴.

در **روایت** است که **امام صادق** (علیه‌السلام) مراد این آیه شریف را **پاران حضرت مهدی** (علیه‌السلام) دانسته است.
[۲۴] بحرانی، هاشم بن سلیمان، سیمای حضرت مهدی در قرآن، ص ۱۱۸.

در برخی **تفسیر** نیز آمده است که این آیه درباره **حضرت قائم** و **اصحاب** او نازل شده است که به **راه خدا** می‌جنگند و از چیزی **پروا** نمی‌کنند.
[۲۵] **علی بن ابراهیم**، تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۷۰.

← پنجم

«**بقیة الله** برای شما مردم بهتر است اگر **مؤمن** باشید.»
[۲۶] هود/سور ۱۱، آیه ۸۶.

از برخی روایات برمی‌آید که مراد از «**بقیة الله**» حضرت مهدی (علیه‌السلام) است؛ همانند روایتی که بنابر آن، کسی از **امام صادق** (علیه‌السلام) می‌پرسد: «چون می‌خواهیم به حضرت قائم سلام گوییم، آیا می‌توانیم او را **امیر المؤمنین** خطاب کنیم؟» فرمود: «نه؛ این لقب را **خداوند** تنها به **علی بن ابی‌طالب** داده است.» پرسید: «او را چه خطاب کنیم؟» فرمود: «بگویند: **السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ!**» آن گاه **امام** (علیه‌السلام) این آیه را بر زبلی آورد: «**بَقِيَّةَ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ...**»
[۲۷] **عروسی حویزی**، **عید علی بن جمعة**، نور الثقلین، ج ۲، ص ۳۹۰.

افزون بر این آیاتی دیگر نیز به **حضرت مهدی** (علیه‌السلام) و **رخدادهای** آخرالزمان و حوادث مقارن ظهور و پس از آن، تفسیر شده‌اند و در این تفسیر بر **احادیث نبوی** (صلی‌الله‌علیه‌آله) و علوی (علیه‌السلام) و دیگر امامان معصوم (علیهم‌السلام) **استناد** گذشته است.

← آیت مهدویت در منابع تفسیری شیعه

می‌توان گفت که در همه منابع تفسیری شیعه ذیل این آیت، از حضرت مهدی نیز یاد شده است.

← معرفی کتاب‌های ویژه آیت حضرت مهدی

افزون بر این، کتبی نیز ویژه آیت حضرت مهدی (علیه‌السلام) تألیف شده‌اند؛ از آن جمله است: **المحجة فيما نزل في القائم الحجة** نوشته **سید هاشم بحرانی**. این کتاب با نام **سیمای حضرت مهدی در قرآن** ترجمه شده است. نیز کتاب **المهدی فی القرآن** به قلم **سید صادق حسینی شیرازی**، بدین موضوع پرداخته است. تفسیرهای **معتبر اهل سنت** نیز برخی آیت را درباره **حضرت مهدی** (علیه‌السلام) و ظهور او دانسته‌اند. از آن جمله است: **غرائب القرآن**، نوشته **نظام نیشابوری**؛ **کشاف** نوشته **جار الله زمخشری**؛ **روح المعانی**، نوشته **شهاب الدین الوسی بغدادی**؛ **منار** نوشته **شیخ محمد عبده مصری**.
[۲۸] حکیمی، محمد رضا، خورشید مغرب، ص ۱۲۲-۱۲۳.

← امام مهدی و شب قدر

قرآن دو بار از **شب قدر سخن** گفته است: یکی در **سوره قدر** و دیگری در **سوره دخان**. از آیت سوره قدر برمی‌آید که هر **سال** را **شب** است که از هزار ماه بهتر است. در این شب، **فرشتگان** همراه بزرگ خویش، **روح**، به **زمین** می‌آیند و **امر** و **فرمان** و **تقدیر خداوند** را برای سال آینده فرود می‌آورند. از روایاتی که به تفسیر این **سوره** و سوره **دخان** پرداخته‌اند، می‌توان دریافت که فرشتگان در شب قدر، تقدیر یک سال را نزد **ولی مطلق** زمان می‌آورند و بنو **عرضه** می‌دارند. این رویداد همواره بوده است و خواهد بود. در روزگار **پیامبر** (صلی‌الله‌علیه‌آله) فرشتگان بر ایشان نازل می‌شدند و پس از آن پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌آله) نیز در هر روزگاری بر **ولی** و **حجت** خدا فرود می‌آیند. او **صاحب** شب قدر است. وجود شب قدر و فرود فرشتگان را همه **مسلمانان** پذیرفته‌اند و بدین روی، **امامان معصوم** (علیهم‌السلام) به **شیعیان** فرموده‌اند، برای **اثبات امامت امامان شیعه** (علیهم‌السلام) به این آیت **متک** جویند؛ زیرا چون همواره در هر سال، شبی با نام «شب قدر» وجود دارد، ناگزیر می‌باید همواره ولی و حجتی نیز در زمین باشد.
[۲۹] **کلینی**، **محمد بن یعقوب**، اصول کافی، ج ۱، ص ۲۵۱.

۱. [↑ نصر، سید حسین، معارف اسلامی در جهان معاصر، ص ۲۴۵.](#)
۲. [↑ خسرو شاهی، هادی، مصلح جهانی از دیدگاه شیعه و اهل سنت، ص ۵۳.](#)
۳. [↑ صافی، لطف الله \(گلبایگانی\)، امامت و مهدویت، ج ۲، ص ۱۲۹.](#)
۴. [↑ توبه/سور ۹، آیه ۳۳.](#)
۵. [↑ فتح/سور ۴۸، آیه ۲۸.](#)
۶. [↑ توبه/سور ۹، آیه ۳۲.](#)
۷. [↑ اسراء/سور ۱۷، آیه ۸۱.](#)
۸. [↑ انبیاء/سور ۲۱، آیه ۱۰۵.](#)
۹. [↑ نور/سور ۲۴، آیه ۵۵.](#)
۱۰. [↑ صافی، لطف الله \(گلبایگانی\)، امامت و مهدویت، ج ۲، ص ۱۲۹.](#)
۱۱. [↑ حکیمی، محمد رضا، خورشید مغرب، ص ۵۹.](#)
۱۲. [↑ ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۲، ص ۵۳۵.](#)
۱۳. [↑ صافی، لطف الله \(گلبایگانی\)، منتخب الاثر، ص ۱۰۱.](#)
۱۴. [↑ صافی، لطف الله \(گلبایگانی\)، منتخب الاثر، ص ۲۷۱-۲۷۲.](#)
۱۵. [↑ تیجانی، سید محمد، همراه با راستگویان، ص ۴۱۴.](#)
۱۶. [↑ مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۱۸، ص ۱۷۱.](#)
۱۷. [↑ انبیاء/سور ۲۱، آیه ۱۰۵.](#)
۱۸. [↑ طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۷، ص ۱۲۰.](#)
۱۹. [↑ قصص/سور ۲۸، آیه ۵.](#)
۲۰. [↑ عروسی حویزی، عبد علی بن جمعة، نور الثقلین، ج ۴، ص ۱۱۰.](#)
۲۱. [↑ نور/سور ۲۴، آیه ۵۶.](#)
۲۲. [↑ طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۷-۸، ص ۱۵۲.](#)
۲۳. [↑ مائده/سور ۵، آیه ۵۴.](#)
۲۴. [↑ بحرانی، هاشم بن سلیمان، سیمای حضرت مهدی در قرآن، ص ۱۱۸.](#)
۲۵. [↑ قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۷۰.](#)
۲۶. [↑ هود/سور ۱۱، آیه ۸۶.](#)
۲۷. [↑ عروسی حویزی، عبد علی بن جمعة، نور الثقلین، ج ۲، ص ۳۹۰.](#)
۲۸. [↑ حکیمی، محمد رضا، خورشید مغرب، ص ۱۲۲-۱۲۳.](#)
۲۹. [↑ کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی ج ۱، ص ۲۵۱.](#)

منبع

فرهنگنامه مهدویت، سلیمان، خداماد، ص ۴۳۴، برگرفته از مقاله «مهدویت»،
کتاب فرهنگ شیعه، تألیف شده توسط جمعی از نویسندگان، ص ۴۳۴-۴۳۸.

رده‌های این صفحه: [اصطلاحات اسلامی](#)